

**Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος - Απρίλιος 2016),
για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ):
Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία**

Πλαίσιο Σχεδιασμού και Οργάνωσης Διδασκαλίας

Ενότητα που αφορά στη διδασκαλία (βάσει του σχολικού γλωσσικού εγχειριδίου): «Ο κόσμος γύρω μας»

Τάξη: Γ΄ Δημοτικό Σχολείο: Αραδίππου Ε΄

Ημερομηνία: 15 Απριλίου 2016

Δίκτυο Σχολείων ΕΔΕ: Δρ Μαρία Ζαννέτου-Παπακώστα

Για τον σχεδιασμό και την οργάνωση της διδασκαλίας συνεργάστηκαν οι: Δρ Μαρία Ζαννέτου-Παπακώστα (ΕΔΕ) και Μάριος Στυλιανού (Δάσκαλος τάξης και Σύμβουλος Ελληνικών)

Συνοπτική παρουσίαση ανάπτυξης της διδασκαλίας

• **Τι έχει προηγηθεί της διδασκαλίας:**

Το εν λόγω θέμα προέκυψε με αφορμή τις διαμαρτυρίες των κατοίκων της περιοχής, για την περιβαλλοντική υποβάθμιση της περιοχής γύρω από το σχολείο. Συζητήσαμε το συγκεκριμένο θέμα, το οποίο αφορά την υγεία όλων μας, και συναποφασίσαμε να αναπτύξουμε θεματική ενότητα με τίτλο: «Χημικά, εκρηκτικά και ραδιενεργά δίπλα από το σχολείο μας» και να προβούμε σε δράση (ενημέρωση) σε σχέση με τις παράνομες εγκαταστάσεις εκρηκτικών, ραδιενεργών και χημικών στη βιομηχανική Β Αραδίππου.

Η ενότητα άρχισε να συνοικοδομείται γύρω από ερευνητικά ερωτήματα, που τα μέλη της σχολικής κοινότητας επέλεξαν και επιθυμούσαν να διερευνήσουν. Προέκυψε η ανάγκη όπως η σχολική κοινότητα διερευνήσει το πώς οι διάφορες ομάδες (δημοσιογράφοι, οικολόγοι, γιατροί, πολιτικοί, απλοί άνθρωποι κλπ.) μιλούν για το συγκεκριμένο θέμα. Καταγράψαμε διάφορα ερωτήματα και συναποφασίσαμε πως θα εξετάσουμε μαζί με τα παιδιά τα εξής: α) Τι συμβαίνει στην περιοχή μας (εντοπισμός προβλήματος), β) Τι συνέπειες έχει για την υγεία και την ασφάλειά μας και γ) Ποια η δική μας άποψη («φωνή») για το συγκεκριμένο θέμα/τρόποι αντιμετώπισης.

Αρχικά, έγινε συζήτηση σε σχέση με το ποιοι άλλοι άνθρωποι ή και ομάδες ανθρώπων θα μπορούσαν να έχουν άποψη για το θέμα, καθώς και πώς, ενδεχομένως, θα μπορούσαν να εκφράσουν την άποψή τους αυτή. Μέσα από τη συγκεκριμένη συζήτηση, η οποία διεξήχθη αρχικά στις ομάδες και ακολούθως σε συλλογικό επίπεδο, τα παιδιά έκαναν αναφορά στον πιθανό κοινωνικό διάλογο που αφορά τους υπό διερεύνηση προβληματισμούς τους. Η μορφή που πήρε ο κοινωνικός διάλογος αναφορικά με το υπό διερεύνηση ερώτημα φαίνεται στο πιο κάτω σχεδιάγραμμα:

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος - Απρίλιος 2016),
για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

Αρχικά τα παιδιά επεξεργάστηκαν ένα αφηγηματικό κείμενο με τίτλο: «Ένα παραμύθι για το περιβάλλον», που έγραψαν μικρά παιδιά από σχολείο της Ελλάδας. Κατά την επεξεργασία του αφηγηματικού κειμένου τέθηκαν τόσο στόχοι λειτουργικού γραμματισμού (να εντοπίζουν τους ήρωες/ δράστες σε μια ιστορία, να εντοπίζουν τους μηχανισμούς με τους οποίους ένα σύνολο ηρώων αναφέρεται σε διαδοχικά εκφωνήματα και τις μικρολειτουργίες που επιτελούν οι μηχανισμοί αυτοί (δήλωση γνωστής – νέας πληροφορίας κ.λπ.) όσο και στόχοι κριτικού γραμματισμού (να εντοπίζουν αλλαγές στον τρόπο εισαγωγής και αναφοράς στους δράστες, να εντοπίζουν ποιοι δράστες και κοινωνικές ομάδες μιλούν στην ιστορία και πώς παρουσιάζεται η φωνή τους κ.λπ.). Παράλληλα, συζητήθηκε ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας του λόγου σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης. Εντοπίστηκε ο ρόλος της χρονικής και αιτιακής αλληλουχίας στη δόμησή της. Ενδεικτικά συζητήθηκαν:

- ✓ Γλωσσικά στοιχεία: χρονικοί σύνδεσμοι, χρονικά επιρρήματα, υποτακτική σύνδεση με χρονικούς και αιτιολογικούς συνδέσμους (π.χ., όταν, αφού, επειδή, γιατί), ρήματα δράσης, ρήματα έκφρασης συναισθημάτων και σκέψεων που αφορούν στους ήρωες.
- ✓ Μη γλωσσικά στοιχεία: μέγεθος γραμμάτων, γραμματοσειρά.
- ✓ Δομή κειμένου: μορφοποίηση κειμένων με χρονική και αιτιακή ακολουθία (δράση, αντίδραση ηρώων, αίτιο - αποτέλεσμα) - τοποθέτηση (σκηνικό), πρόβλημα - κορύφωση - επίλυση προβλήματος, δείκτες διάδρασης (π.χ., διάλογος), δείκτες συνοχής (χρονικές και αιτιολογικές φράσεις (π.χ., αργότερα, το άλλο πρωί / γιατί, για τον λόγο αυτόν).

Τα παιδιά συναποφάσισαν και ανέπτυξαν αφηγηματικό κείμενο, με στόχο την ανάδυση της δικής τους ‘φωνής’. Στο τέλος, θα αναθεωρήσουν τα κείμενά τους και θα δημιουργήσουν ομαδικά παραμύθια στο πρόγραμμα storyjumper.

Το βασικό ερώτημα που η σχολική κοινότητα διερευνά είναι το εξής: **Πώς το θέμα των ραδιενεργών και χημικών αποβλήτων και οι επιπτώσεις που θα έχουν παρουσιάζεται στην κοινωνία;**

- Δείκτης/ες Επάρκειας και Επιτυχίας που αφορούν στη διδασκαλία:

Κατανόηση Γραπτού Λόγου

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
1. Τοποθετούν ένα κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	
1.3. Αρχίζουν να συνδέουν νοήματα κειμένων με συγκεκριμένο πλαίσιο, εστιάζοντας στην οπτική του συγγραφέα	1.3.3. Επιλογές του συγγραφέα ως προς το λεξιλόγιο, την έκταση του κειμένου ή επιμέρους ενοτήτων, μη γλωσσικά στοιχεία [Παραδοχές, προσδοκίες, απόψεις (ό, τι είναι βέβαιο, επιθυμητό, αναγκαίο ή μη για τον συγγραφέα): απουσίες στο κείμενο (ποια φωνή απουσιάζει)]
1.4. Αξιοποιούν στρατηγικές κατανόησης, για εξαγωγή συμπερασμάτων, σε σχέση με ρητά ή υπόρρητα νοήματα	1.4.1. Γενική ανάγνωση (skimming) και επιλεκτική ανάγνωση (scanning) για εντοπισμό κατάλληλων λέξεων - φράσεων που οδηγούν σε ρητά και υπόρρητα νοήματα (στο τι λέει και στο τι θέλει να πει το κείμενο)
2. Αναγνωρίζουν τον τρόπο που οργανώνεται και λειτουργεί ο λόγος σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης	
2.1. Διαβάζουν κείμενα, αυτόνομα, αξιοποιώντας τον μηχανισμό της ανάγνωσης και συμβάσεις του γραπτού λόγου	2.1.3. Σημασιολογική ερμηνεία μη γλωσσικών στοιχείων (π.χ., εικόνας, φωτογραφίας), με βάση τα συμφραζόμενα (εντός κειμένου)
2.4.3.1. Κατανοούν τη λειτουργία γλωσσικών στοιχείων σε επιχειρήματα, με βάση την επίκληση στη λογική	2.4.3.1.1. Συνοπτικός και εξακολουθητικός μέλλοντας ρημάτων, αιτιολογικές προτάσεις, λέξεις - φράσεις - προτάσεις με συγκεκριμένο νόημα στο πλαίσιο επιχειρηματολογίας, με επίκληση στη λογική ή/και στο συναίσθημα, απουσία/παρουσία προσωπικών απόψεων, κρίσεων, αισθημάτων
2.4.3.2. Κατανοούν τη λειτουργία μη γλωσσικών στοιχείων σε επιχειρήματα, με βάση την επίκληση στη λογική	2.4.3.2.1. Εικόνα, γραμματοσειρά, έμφαση γραμμάτων
2.4.3.3. Αναγνωρίζουν συμβάσεις που αφορούν στη δομή επιχειρημάτων	2.4.3.3.1. Βασική οργάνωση με προκαταρκτική συνέπεια και υποστηρικτικές πληροφορίες [Αρχική παρουσίαση αντικειμένου επιχειρηματολογίας (εισαγωγή) - αιτιολόγηση της προσωπικής άποψης - συμπεριληπτική δήλωση (σύνοψη προσωπικής άποψης)]
3. Αξιολογούν και κρίνουν ένα κείμενο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του	
3.2. Αρχίζουν να κρίνουν τον τρόπο προσέγγισης ενός θέματος σε ένα ή διαφορετικά κείμενα σε σχέση με πιθανούς αναγνώστες	3.2.1. Ομοιότητες και διαφορές στοιχείων περιεχομένου, σε κείμενα στα οποία οι συγγραφείς μπορεί να έχουν παρόμοια ή διαφορετική τοποθέτηση

Παραγωγή Γραπτού Λόγου

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
1. Τοποθετούν ένα κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	
1.1. Καθορίζουν συγκεκριμένη ανάγκη για επικοινωνία και δράση, που σχετίζονται με ευρύτερες κοινωνικές εμπειρίες	1.1.2. Κείμενο ως παρακίνηση για δράση, αιτιολόγηση και επεξήγηση
2. Αναγνωρίζουν τον τρόπο που οργανώνεται και λειτουργεί ο λόγος σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης	
2.3.3.1. Αξιοποιούν γλωσσικά στοιχεία, για να επιχειρηματολογήσουν, με βάση την επίκληση στη λογική	2.3.3.1.1. Συνοπτικός και εξακολουθητικός μέλλοντας ρημάτων, αιτιολογικές προτάσεις, λέξεις, φράσεις, προτάσεις με συγκεκριμένο νόημα στο πλαίσιο επιχειρηματολογίας με επίκληση στη λογική ή/και στο συναίσθημα, απουσία/παρουσία προσωπικών απόψεων, κρίσεων, αισθημάτων
2.3.3.2. Αξιοποιούν μη γλωσσικά στοιχεία, για να επιχειρηματολογήσουν, με βάση την επίκληση στη λογική	2.3.3.2.1. Υπογράμμιση, έμφαση γραμμάτων
2.3.3.3. Αξιοποιούν συμβάσεις που αφορούν στη δομή κειμένου, για να επιχειρηματολογήσουν, με βάση την επίκληση στη λογική	2.3.3.3.1. Βασική οργάνωση με προκαταρκτική συνέπεια και υποστηρικτικές πληροφορίες [Μορφοποίηση - παραγραφοποίηση κειμένου με αρχική παρουσίαση αντικειμένου επιχειρηματολογίας (εισαγωγή) - αιτιολόγηση προσωπικής άποψης - συμπεριληπτική δήλωση (σύνοψη προσωπικής άποψης), πορεία από το γενικό στο ειδικό]
3. Αξιολογούν και κρίνουν ένα κείμενο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του	
3.2. Μετασχηματίζουν το περιεχόμενο και μορφή ενός κειμένου, με βάση δοσμένα ή προσωπικά κριτήρια που εστιάζουν στη συνάφεια με επικοινωνιακό πλαίσιο	3.2.1. Βελτιώσεις περιεχομένου (πρόσθεση, αφαίρεση, αντικατάσταση γλωσσικών στοιχείων: επιθέτων - εναλλαγή συνωνύμων - μετακίνηση στοιχείων της πρότασης και προτάσεων του κειμένου) 3.2.1. Βελτιώσεις μορφής (πρόσθεση μη γλωσσικών στοιχείων)

- **Τι προγραμματίζεται να γίνει στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διδασκαλίας:**

I. Ανάκτηση προϋπάρχουσων γνώσεων

Αξιοποίηση θεατρικών συμβάσεων: Εκπαιδευτικός σε Ρόλο - Παιδιά σε Ρόλο

Με έναυσμα συζήτησης μία γελοιογραφία, ο εκπαιδευτικός μπαίνει στη θέση ενός δημοσιογράφου και υποβάλλει αντίστοιχους ρόλους στα παιδιά, τα οποία μπαίνουν στη θέση των κατοίκων της περιοχής τους, εμπλέκοντάς τους στη συζήτηση για τη βιομηχανοποίηση της περιοχής. Οι μαθητές/τριες επαναφέρουν το τι έχουν συζητήσει τις προηγούμενες μέρες για το υπό διερεύνηση θέμα. Μέσα από τη συζήτηση γίνεται επαναφορά του ερωτήματος («**Πώς οι διάφορες κοινωνικές ομάδες τοποθετούνται ως προς τις συνέπειες;**»).

Με βάση το νοητικό διάγραμμα (Τα διαγράμματα κατασκευάζονται από τα παιδιά και αξιοποιούνται στοχευμένα, ώστε να μπορούν να εξυπηρετούν την οργάνωση σκέψης και ιδεών, για σκοπούς παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου) που έχουν καταγράψει γίνεται η συζήτηση για τις φωνές της πλειοψηφίας. Πώς η πλειοψηφία

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος - Απρίλιος 2016),
για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

τοποθετείται ως προς τις συνέπειες: Τα παιδιά στέκονται κριτικά απέναντι στις φωνές της πλειοψηφίας, αξιολογώντας τις αρχικές τους σκέψεις για τα γεγονότα οι οποίες αποτυπώθηκαν σε σχέδια.

Στη συνέχεια, θα διερευνήσουν τις γλωσσικές επιλογές που χρησιμοποιούνται στα κείμενα, στο πώς αναπαρίσταται ο δράστης (υποκείμενο) και πώς η δράση του (ρήματα και χρόνος των ρημάτων δράσης), καθώς και τις συνέπειες που αυτές έχουν για την αναπαράσταση του θέματος και τον ρόλο του ανθρώπου σε αυτό. Ταυτόχρονα, θα καταγράψουν τα επιχειρήματα που προβάλλει η κάθε κοινωνική ομάδα.

II. Επεξεργασία κειμένου: «Πι λόγοι που λέμε ΟΧΙ»

Μέσα από τη συζήτηση που προηγήθηκε, οι μαθητές/τριες συνειδητοποιούν ότι στις επιστολές που απέστειλαν οι ομάδες προς τους Δημάρχους και τα Δημοτικά Συμβούλια και στα άλλα κείμενα που έχουν επεξεργαστεί δεν κατατίθενται πολλά επιχειρήματα. Προκύπτει η ανάγκη να επεξεργαστούν στις ομάδες τους το κείμενο: «Πι λόγοι που λέμε ΟΧΙ», όπου καταγράφουν τα επιχειρήματα της ομάδας «Η Λάρνακα Αντιδρά», με βάση τον προβληματισμό «Πώς οι ομάδες των πολιτών τοποθετούνται ως προς τις συνέπειες». Γίνεται επιλεκτική ανάγνωση (scanning) για εντοπισμό κατάλληλων λέξεων - φράσεων που οδηγούν σε ρητά και υπόρρητα νοήματα. Οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν το νοητικό σχεδιάγραμμα με τις διάφορες «φωνές», ομαδοποιώντας τις συνέπειες σε οικονομικές, περιβαλλοντικές και συνέπειες που αφορούν άμεσα την υγεία του ανθρώπου. Στη συνέχεια, ανακοινώνουν στην ολομέλεια τι έχουν καταγράψει και συζητούν πώς δομήθηκε η συγκεκριμένη οπτική ως προς τον προβληματισμό (επικέντρωση στο λεξιλόγιο, στη χρήση μέλλοντα, καθώς και στον ρόλο της εικόνας, της γραμματοσειράς και της έμφασης των γραμμμάτων).

III. Επεξεργασία επιχειρηματολογικών κειμένων

Στη συνέχεια, οι μαθητές/τριες, αφού εντοπίσουν την απουσία της φωνής των απλών ανθρώπων, εισάγουν το κείμενο: «Λέμε ΌΧΙ στο βιομηχανικό λιμάνι στη Λάρνακα επειδή...». Με αυτό τον τρόπο αναδεικνύεται και η «φωνή» των απλών πολιτών της Λάρνακας για το θέμα που έχουν μελετήσει, κάτι που έλειπε από τα κείμενα. Έτσι, οι μαθητές/τριες επεξεργάζονται την επιχειρηματολογία δύο απλών πολιτών της Λάρνακας.

Το ερώτημα είναι το εξής: ***Πώς οι δύο πολίτες επιχειρηματολογούν για τις συνέπειες που θα έχει η μετατροπή του λιμανιού σε βιομηχανικό;***

Με βάση το ερώτημα και τα δυο κείμενα, γίνεται μία πρώτη συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης, όπου τα παιδιά καταθέτουν τις απόψεις τους για το τι είναι επιχείρημα και ποια η διαφορά επιχειρηματολογικού και αφηγηματικού κειμένου. Τα παιδιά αναφέρουν πώς ένα επιχειρηματολογικό κείμενο εκφράζει τους λόγους αντίδρασης ή συμφωνίας για την αποθήκευση ραδιενεργών και χημικών αποβλήτων δίπλα από το σχολείο (αν και μπορεί να κάνει και ιστορική αναφορά σε ατυχήματα) και παράλληλα εκφράζει τη στάση του συγγραφέα ως προς το ποιοι λόγοι είναι πιο σημαντικοί από άλλους.

Πώς οι δύο πολίτες επιχειρηματολογούν για το θέμα;

- ✓ Επίπεδο 1 (Ανάλυση της δομής των κειμένων) – ολομέλεια τάξης

Αρχικά, αναλύεται η δομή του κάθε κειμένου [αρχική παρουσίαση αντικειμένου επιχειρηματολογίας (εισαγωγή) - αιτιολόγηση της προσωπικής άποψης - συμπεριληπτική δήλωση (σύνοψη προσωπικής άποψης)]. Κατά τη σύγκριση των κειμένων συζητείται η παραγραφοποίηση στο ένα κείμενο ως ένας σημαντικός μηχανισμός που συμβάλλει στην κατανόηση των πληροφοριών που οι πολίτες θέλουν να μεταδώσουν στον/στην αναγνώστη/στρια.

Τοποθετούνται οι πολίτες με τον ίδιο τρόπο; Υποστηρίζουν παρόμοια ή διαφορετικά επιχειρήματα;

- ✓ Επίπεδο 2 (Ιεράρχηση πληροφοριών σε ένα επιχειρηματολογικό κείμενο) - ομάδες

Στη συνέχεια, τα παιδιά εργάζονται στις ομάδες με σκοπό να εντοπίσουν και να καταγράψουν τα επιχειρήματα των δύο πολιτών. Το επιχειρηματολογικό κείμενο εκφράζει τη στάση του συγγραφέα ως προς το ποια επιχειρήματα είναι πιο σημαντικά από άλλα. Μέσα από τη σύγκριση αυτή οι μαθητές/τριες συνειδητοποιούν ότι, όταν μιλά κανείς για τις συνέπειες, μπορεί να χρησιμοποιήσει διάφορα επιχειρήματα και να κάνει διάφορες γλωσσικές επιλογές που να παρουσιάζει τις συνέπειες με έντονο ή ήπιο συναισθηματικά τρόπο.

- ✓ Επίπεδο 3 (Γλωσσικές επιλογές) - ολομέλεια

Οι γλωσσικές επιλογές που χρησιμοποιούνται στα δύο κείμενα είναι οι ίδιες; Πώς αναπαρίσταται ο δράστης (υποκείμενο) και πώς η δράση του (ρήματα και χρόνος των ρημάτων δράσης), καθώς και οι συνέπειες που αυτές έχουν για την αναπαράσταση του θέματος και ο ρόλος του ανθρώπου σε αυτό. Συζητείται ο ρόλος των μη γλωσσικών στοιχείων (έμφαση γραμμμάτων) και παράλληλα εντοπίζονται οι αιτιολογικές προτάσεις και οι λέξεις - φράσεις - προτάσεις με συγκεκριμένο νόημα στο πλαίσιο της επιχειρηματολογίας, με επίκληση στη λογική ή/και στο συναίσθημα. Τέλος, συζητείται η απουσία/παρουσία προσωπικών απόψεων, κρίσεων, αισθημάτων.

IV. Παραγωγή γραπτού λόγου

Ανάδειξη της φωνής των μαθητών/τριών – πολυτροπικό κείμενο

«Τα ραδιενεργά και χημικά απόβλητα μέσα από τα δικά μας μάτια»

Τα παιδιά αποφασίζουν πώς θα φτιάξουν πολυτροπικά κείμενα (τρίπτυχα), έντυπα για να διανεμηθούν στα σπίτια, βίντεο για ανάρτηση στην ιστοσελίδα της τάξης που θα φτιάξουν για τον σκοπό αυτό και επιχειρηματολογικά κείμενα. Η σύνθεση των τρίπτυχων θα συζητηθεί στις ομάδες (στοιχεία οπτικού γραμματισμού).

Αρχικά, γίνεται συζήτηση με τα παιδιά για τη **δομή** του επιχειρηματολογικού τους κειμένου και την πορεία **από το γενικό στο ειδικό**. Η πιο πιθανή δομή που θα ακολουθήσουν τα παιδιά είναι αυτή των εκθέσεων απόψεων. Σκοπός των εκθέσεων απόψεων είναι η παρουσίαση μιας συγκεκριμένης άποψης για ένα θέμα και η παράθεση στοιχείων για υποστήριξή της. Οι μαθητές/τριες ξεκινούν με εκθέσεις απόψεων, στις οποίες είναι πιο ξεκάθαρος ο σκοπός της επιχειρηματολογίας. Οι εκθέσεις απόψεων αρχίζουν με τη θέση, όπου τίθεται η άποψη για ένα ζήτημα, π.χ. «Πιστεύω πως οι αποθήκες...». Η θέση ακολουθείται από τα επιχειρήματα. Το τελικό στάδιο είναι το συμπέρασμα στο οποίο η αρχική θέση επαναλαμβάνεται, π.χ. «Για αυτό το λόγο θα πρέπει οι αποθήκες...». Μπορεί όμως κάποια από τα παιδιά να ακολουθήσουν τη δομή μίας συζήτησης. Η συζήτηση είναι πιο περίπλοκη επιχειρηματολογία, αφού περιλαμβάνει την εκτίμηση για ένα ζήτημα από διάφορες οπτικές γωνίες. Κείμενα μαθητών/τριών που βρίσκονται στα αρχικά στάδια συμπεριλαμβάνουν γενικές δηλώσεις υπέρ και κατά για ένα ζήτημα. Συνήθως, οι συζητήσεις ξεκινούν με το ζήτημα, στο οποίο δίνονται πληροφορίες για ένα ζήτημα. Η δήλωση δείχνει στον/στην αναγνώστη/στρια πως υπάρχουν δύο τουλάχιστον απόψεις για ένα ζήτημα. Μετά ακολουθούν τα επιχειρήματα υπέρ ή κατά και στο τέλος η σύσταση στην οποία δίνεται η άποψη του συγγραφέα για το ζήτημα (συμπέρασμα) και παρουσιάζονται περιληπτικά τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν. Έτσι, τα παιδιά καταγράφουν τις απόψεις γύρω από το θέμα και τις ανακοινώνουν στην ολομέλεια. Η ανάδειξη της φωνής των παιδιών γίνεται σε πολυτροπικό κείμενο που φτιάχνει η κάθε ομάδα.

Εναλλακτική πορεία: Συνειδητοποιούν ότι σε όλα τα επιχειρήματα που διατυπώνονται δεν κατατίθενται αντεπιχειρήματα. Άρα σκοπός είναι όταν διαβάζουν επιχειρηματολογικά κείμενα να είναι σε θέση να εντοπίζουν

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος - Απρίλιος 2016),
για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

ποια επιχειρήματα και αντεπιχειρήματα ο/η συγγραφέας παραθέτει και πώς συνδιαλέγεται με τα επιχειρήματα αυτά. Με βάση αυτό, αναλαμβάνουν να συνθέσουν ένα κείμενο για το πώς παρουσιάζεται το θέμα από τις διάφορες ομάδες, πώς αντικρούουν κάποιες κοινωνικές ομάδες τις θέσεις που διατυπώνονται από τις ομάδες που αντιδρούν για τις αποθήκες. Με τον τρόπο αυτό αρχίζουν να στέκονται κριτικά απέναντι στα κείμενα που έχουν συλλέξει και να συνειδητοποιούν ότι όλα τα κείμενα δε δίνουν όλες τις πληροφορίες. Οι αντιφατικές απόψεις οργανώσεων, πολιτικών και κόσμου οδηγεί στη συνέχεια τα παιδιά στην ανάγκη να βρουν πληροφορίες από ειδικούς (συνεντεύξεις, αποσπάσματα από ομιλίες), με σκοπό να εκφράσουν τη δική τους «φωνή» για το θέμα.

V. Ετεροαξιολόγηση

Με βάση την όλη συζήτηση που προηγήθηκε τα παιδιά ανταλλάσσουν τα κείμενά τους και σχολιάζουν τα κείμενα των διπλανών τους, με βάση κριτήρια που θα συναποφασίσουν. Μπορούν μετά και τα ίδια τα παιδιά να καταγράψουν σχόλια δικά τους από κάτω (αυτοαξιολόγηση).

- **Τι προγραμματίζεται να ακολουθήσει μετά από τη διδασκαλία:**

- ✓ Με βάση την ετεροαξιολόγηση, οι μαθητές/τριες εργάζονται ομαδικά για αναθεώρηση του γραπτού τους κειμένου, με σκοπό τη σύνδεσή του με το τελικό κείμενο-εφημερίδα. Κατανοούν τα παιδιά ότι για οποιεσδήποτε αλλαγές κάνουν στα αρχικά κείμενά τους πρέπει να έχουν στο μυαλό τους και την εικόνα του τελικού κειμένου – της εφημερίδας, δηλαδή, του πώς θα ενταχθούν τα κείμενά τους στην εφημερίδα αυτή. Η τοποθέτηση απαιτεί διαφορετικού τύπου χωρική οργάνωση – και τα πολυτροπικά κείμενα των εφημερίδων αξιοποιούν εναλλακτικούς τρόπους οργάνωσης των πληροφοριών σε μια σελίδα. Επομένως, ξεκινούν με το ερώτημα: **«Πώς θέλουμε να είναι η εφημερίδα μας και πώς θα μπουν τα κείμενά μας στην εφημερίδα αυτή;»**. Για τον σκοπό αυτό, βλέπουν σελίδες από πραγματικές εφημερίδες και εντοπίζουν τρόπους οργάνωσης μιας σελίδας. Με τον τρόπο αυτό, οδηγούνται σε κάποιες αρχές για τη χωρική διάσταση των πληροφοριών που οι εφημερίδες χρησιμοποιούν. Διαπιστώνουν, επίσης, τον ρόλο της εικόνας (θέση, μέγεθος, γωνία κ.ά.). Επίσης, εντοπίζουν ότι το κείμενο σε ένα άρθρο γράφεται σε στήλες και ότι μπορούν να αξιοποιήσουν την οργάνωση αυτή. Στην εφημερίδα τους αξιοποιούν και κείμενα που έχουν παραγάγει, όπως την έρευνα για μεγάλα βιομηχανικά ατυχήματα. Με τον τρόπο αυτό, η αναθεώρηση των αρχικών κειμένων των παιδιών περιλαμβάνει μια σημαντική αλλαγή στην κειμενική γνώση τους.
- ✓ Μεταφορά του δικού τους παραμυθιού που έχουν παραγάγει στην αρχή της ενότητας στο πρόγραμμα storyjumper. Έκδοσή του και διανομή του στο σχολείο.
- ✓ Κατασκευή τριπτύχων.
- **Διδακτικό Υλικό (π.χ., κείμενα, ασκήσεις από σχολικά εγχειρίδια και συμπληρωματικό ή και άλλο εναλλακτικό υλικό):**
- ✓ Γελοιογραφία.
- ✓ «Πι λόγοι που λέμε ΟΧΙ στο βιομηχανικό λιμάνι», ενημερωτικό έντυπο από LarnacAct.
- ✓ «Λέμε ΟΧΙ στο βιομηχανικό λιμάνι στη Λάρνακα επειδή...», περιοδικό skalatimes (www.skalatimes.com).